

1 לא שנו – לא נשנה בברייתא דין זה שמקריבים קרבן חגיגה רק
 2 ביום הראשון, אלא כשלא נמר, אבל נמר, חוזר ומקריב. ומבאר
 3 הגמרא את דברי רבי יוחנן: מאי – מה כוונתו בלשון 'נמר'. אלימא
 4 – אם נאמר שכוונתו שגמר להקריב כל קרבנותיו ביום הראשון,
 5 אם כן קשה מאי מקריב – מה יקריב בשאר הימים, הרי הקריב את
 6 הכל. אלא ודאי כוונתו שלא נמר [נגמר] היום, והיתה לו עוד
 7 שהות להקריב ביום הראשון, ולא הקריב, ולכן אינו חוזר ומקריב
 8 ביום אחר, אבל נמר היום הראשון ולא הספיק להקריב את כולם,
 9 הרי זה חוזר ומקריב את השאר ביום אחר. ומוכח, שרבי יוחנן
 10 מודה שאם לא הקריב מפני שלא היתה לו שהות, חוזר ומקריב.

משנה

11 משנתנו עוסקת במי שלא הקריב ביום הראשון של הרגל, אם יכול
 12 להקריב בשאר הימים: מי שלא חג – שלא הביא שלמי חגיגה ביום
 13 טוב הראשון של חג, חזנא את כל הרגל – משלים ומביא את קרבנו
 14 בכל אחד משאר ימות הרגל, ואף ביום טוב האחרון של חג, דהיינו
 15 בשמיני עצרת. עבר הרגל ולא חג, אינו חייב באחריותו – אינו חייב
 16 להביאו, ואין לו עוד תשלומין. ועל זה נאמר (קהלת ט א) 'מענות לא
 17 יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות!'

18 המשנה מוסיפה ומבאר פסוק זה: רבי שמעון בן מנסיא אומר,
 19 איזהו מענות שאינו יכול לתקן, זה הפא על הערוה – על אשה
 20 האסורה עליו, והוליד ממנה בן מזוה, כיון שהביא פסולים
 21 לישראל, והרי הם לו לזכרון לחטאו, ולכן אין עונו נמחק אפילו
 22 בתשובה. ודווקא בזה עוסק הפסוק, שהרי אם תאמר שהפסוק
 23 עוסק בגונב וגזל, מדוע אינו יכול לתקן, הרי יכול הוא להחזירו –
 24 להחזיר את דמי הגניבה והגזילה, ויתקן את חטאו.

25 רבי שמעון בן יוחי אומר על פסוק זה, אין קורין 'מענות', אלא למי
 26 שהיה מתוקן בתחלה ונתעוות, ואי זה הוא שהיה מתוקן בתחילה
 27 ונתעוות, זה תלמיד חכם הפורש מן התורה.

גמרא

29 הגמרא מבררת את המקור לדין המשנה. שואלת הגמרא: מנהני
 30 מילי – מהיכן למדנו דין זה, שאפשר להשלים את הקרבנות של חג
 31 הסוכות, אפילו בשמיני עצרת.

32 משיבה הגמרא: אמר רבי יוחנן משום רבי שמעאל, דין זה נלמד
 33 בגזירה שוה, שנאמר 'עצרת' בשביעי של פסח (דברים טז ח), ונאמר
 34 'עצרת' בשמיני של חג הסוכות (ויקרא כג לה), והרי הם מלמדים זה על
 35 זה, מה להלן – כשם ששביעי של פסח הוא כשאר ימי החג לענין
 36 תשלומין, אף כאן – גם בשמיני עצרת, דינו כשאר ימי חג הסוכות
 37 לענין תשלומין.

38 ממשיכה הגמרא בבאור גזירה שוה זו: מופנה – התיבות שמחן
 39 נדרשת גזירה שוה זו, צריכות להיות פנויות ומיותרות לדרשה.
 40 דאי לאו מופנה – שאם אינן פנויות, איבא למיפרך – אפשר לפרוך
 41 את הגזירה שוה, שהרי מה לשביעי של פסח, שכן אינו חלוק
 42 מושלפניו – אין חילוק בינו לשאר ימי הפסח שלפניו, ולכן אפשר
 43 להשלים בו את קרבנות הפסח, ומנין שתאמר כך גם בשמיני של חג
 44 הסוכות, שחלוק הוא מימי החג שלפניו לגבי קרבנות ולגבי עניינים
 45 נוספים, ויתכן שאי אפשר להשלים בו את הקרבנות של חג
 46 הסוכות. ורק אם התיבות מיותרות, ניתן לדרוש מהם על אף
 47 הפירכא.

48 מבאר הגמרא: לאוי – באמת, אפניו מופנה – התיבות הללו
 49 פנויות ומיותרות, מכדי מאי 'עצרת' – שהרי מה באור השם
 50 'עצרת', שהוא עצור פעשית מלאכה – שאסור לעשות בו מלאכה,
 51 ואם כן קשה, הפתיב – הרי נאמר בהמשך (דברים טז ח) 'לא תעשה
 52 מלאכה', ואם כן 'עצרת' דתתב החמנא, למה לי – לשם מה נאמר.
 53 אלא שמע מינה – יש להוכיח מכאן, שהמילה 'עצרת' נכתבה
 54 לאפניו – לפנותה וליתרה כדי ללמוד גזירה שוה.

55 הגמרא מביאה ברייתא הלומדת דין זה מפסוק אחר: ואילו התנא
 56 שבברייתא מיתתי לה מהקא – לומד דין זה מכאן. דתנא, נאמר בחג
 57 דאמר, פסח

58 הסוכות (ויקרא כג מא) 'והגתם אתו חג לה' שבעת ימים וגו' בחדש
 59 השביעי תחגו אתו, ויכול היית לפרש במה שנאמר 'שבעת ימים',
 60 שיהא חזנא והולך כל שבעה – שחייב אדם להביא קרבן חגיגה בכל
 61 יום משבעת ימי החג, תלמוד לומר 'והגתם אתו', שרק 'אתו' – את
 62 היום הראשון אתה חזנא, ואי – ואין אתה חזנא כל שבעה. אם כן,
 63 למה נאמר 'שבעה', הרי החיוב הוא רק ביום הראשון, אלא
 64 לתשלומין – ללמד שאם לא הקריב ביום הראשון, יכול להשלים
 65 ולהקריב בכל שבעת הימים. ומנין שאם לא חג ביום טוב הראשון
 66 של חג הסוכות, שחזנא והולך את כל הרגל וגם ביום טוב האחרון,
 67 דהיינו שמיני עצרת, תלמוד לומר 'בחדש השביעי תחגו אתו',
 68 שיכול לחג בכל יום מימי החג שבחודש השביעי, גם בשמיני
 69 עצרת. ומוסיף התנא ושואל, אי – אם דורשים כך מ'בחדש
 70 השביעי', יכול שיהא חזנא והולך כל החדש כולו, אף אחרי החג,
 71 תלמוד לומר 'בחדש השביעי תחגו אתו', אותו אתה חזנא – בחג
 72 שבחודש השביעי אתה מביא קרבן חגיגה, ואי – ואין אתה חזנא
 73 בחודש השביעי מחוזה לו – מחוץ לחג, לאחר שעבר החג.

74 שנינו במשנה, שמי שלא הקריב ביום טוב ראשון, משלים בשאר
 75 ימי החג. מבררת הגמרא: ומאי תשלומין – מה הביאור בדין
 76 תשלומין זה. נחלקו בדבר: רבי יוחנן אמר, עיקר החיוב הוא רק
 77 ביום הראשון, ושאר ימי החג הם רק תשלומין לראשון. ורבי
 78 אושעיא אמר, כל הימים הם תשלומין זה לזה, דהיינו שבכל יום
 79 מימי החג יש חיוב בפני עצמו להקריב אם לא הקריב בימים
 80 שלפניו, ושאר הימים הם תשלומים לאותו יום שהיה יכול להקריב
 81 בו ולא הקריב.

82 שואלת הגמרא: מאי בינייהו – מה ההבדל ביניהם להלכה. משיבה
 83 הגמרא: אמר רבי ירמיה, במי שהיה חזנא ביום הראשון של החג, והיה
 84 פטור מן הראייה, ונתפשט – התרפא ביום השני, בזה איבא בינייהו
 85 יש הבדל בין השיטות. שרבי יוחנן אמר שכל ימי החג תשלומין
 86 לראשון הם, ועיקר החיוב אינו אלא בראשון, וכיון דלא חזי בראשון
 87 – שלא היה ראוי להקריב ביום הראשון, שהרי היה חזנא, ממילא
 88 לא חזי בשני – אינו ראוי להקריב גם ביום השני ובשאר הימים,
 89 שכיון שלא נתחייב בעיקר, לא שייך בו 'תשלומין'. ורבי אושעיא
 90 אמר שכל הימים תשלומין זה לזה, ובכל יום יש חיוב מצד עצמו,
 91 ולכן אף על גב דלא חזי בראשון, מכל מקום חזי בשני, שהרי
 92 התרפא, ומתחייב ביום השני להקריב.

93 הגמרא מקשה על דברי רבי יוחנן, שמי שלא היה ראוי להביא
 94 קרבן ביום החיוב, אינו מתחייב בתשלומין: ומי – וכי אמר רבי יוחנן
 95 הדין – כך, והאמר חזקיה לגבי נזיר שנטמא, שדינו שסופר שבעה
 96 ימים לטהרתו, וביום השמיני מביא את קרבנותיו, ומתחיל למנות
 97 את ימי נזירותו מתחילה, שאם הנזיר חזר ונטמא שוב ביום השמיני,
 98 מביא קרבן נוסף על הטומאה השניה שנטמא. אבל אם חזר ונטמא
 99 בלילה שלפני היום השמיני, אינו מביא קרבן נוסף על טומאה זו,
 100 אלא מביא קרבן אחד על שתי הטומאות. ורבי יוחנן אמר, אף אם
 101 חזר ונטמא בלילה שלפני היום השמיני, נמי – גם אז מביא קרבן
 102 נוסף על הטומאה השניה, ואינו יוצא בקרבן אחד. ואף שהנזיר
 103 מתחייב בקרבן רק ביום השמיני, ובשעה זו היה טמא ולא היה
 104 ראוי להקריב, מכל מקום חייב להביא את הקרבן לאחר שיטהר.

105 הרי שסובר רבי יוחנן, שגם מי שלא היה יכול להקריב את הקרבן
 106 בשעה שהתחייב בו, מכל מקום יש לו תשלומין כשיוכל להקריב,
 107 ומה החילוק בין זה לחיגר ביום הראשון ונתפשט ביום שני, שאינו
 108 חייב בתשלומין לרבי יוחנן.

109 מתרצת הגמרא: אמר רבי ירמיה, שאני מומחה – שונה הדין בנזיר
 110 שלא היה יכול להקריב מחמת שהיה טמא. שהרי מצאנו דיש לה
 111 [לטומאה] תשלומין בפסח שני, שמי שהיה טמא בפסח ולא היה
 112 יכול להקריב קרבן פסח, מקריבו בפסח שני, ומוכח שהטומאה
 113 אינה מבטלת לגמרי את החיוב, אלא רק דוחה אותו, ולכן בנזיר
 114 שהיה טמא יש תשלומין. אבל חיגר פטור לגמרי מן הראייה, ולכן
 115 לא שייכים בו תשלומין.

116 מקשה הגמרא: מתקוף לה רב פפא, הניחא – תירוץ זה מובן למאן
 117 דאמר, פסח

62 עמקו.
 63 הגמרא מביאה פסוק נוסף שהתקשה בו בר הי הי: אמר ליה בר הי
 64 הי להלל, מאי דכתיב – מהו פירוש הכתוב (מלאכי ג יח) 'ישבתם
 65 ורחיבתם בין צדיק לרשע, בין עבד אלהים לאשר לא עבדו, הרי
 66 לכאורה תינינו 'צדיק' תינינו 'עבד אלהים', ששניהם דבר אחד, וכן
 67 תינינו 'רשע' תינינו 'אשר לא עבדו', ומה ההבדל בין שני חלקי
 68 הפסוק.
 69 אמר ליה הלל לבר הי הי, זה שנקרא בפסוק 'עבדו' זה שנקרא
 70 'אשר לא עבדו', תרנויהו צדיקו גמורי נינהו – בשניהם מדובר
 71 בצדיקים גמורים, ואולם אינו דומה שונה פרקו – החזור על
 72 תלמודו מאה פעמים, שהוא נקרא בפסוק 'אשר לא עבדו' לשונה
 73 פרקו מאה ואחד פעמים, שהוא נקרא בפסוק 'עבד אלהים', ואף
 74 על פי ששניהם צדיקים, מכל מקום אינם שוים, שהרי אחד עבד
 75 את ה' יותר מחבירו.
 76 אמר ליה בר הי הי להלל בתמיהה, ומשום חד זימנא קרי ליה לא
 77 עבדו' – וכי משום פעם אחת שהחסיר, שלא שנה מאה ואחד
 78 פעמים, נקרא שאינו עובד אלוקים. אמר ליה הלל, אין – אכן כך
 79 הוא, וצא ולמד משוק של חמרין המשכירים את עצמם להוליך
 80 משא על חמוריהם, שמנהגם הוא להשכיר עצמם לעשרה פריסי
 81 בזווא – למהלך עשר פרסאות במחיר זוז אחד, ואם נשכרו ללכת
 82 חד עשר פריסי – אחת עשרה פרסאות, בתרי זוזי – יגבו שני זוזים,
 83 הרי שבעבור פרסא אחת יותר משלם השוכר כפול.
 84 אמר ליה אליהו הנביא לבר הי הי, ואמרי לה – ויש אומרים שאמר
 85 כך לרבי אלעזר, מאי דכתיב – מה מלמד הכתוב (ישעיה מו ח) 'הנה
 86 צרפתיה ולא בכסף, בחרתיה בכור עני', שאמר הקב"ה לישראל,
 87 אמר עוונותיכם, אבל לא על ידי אש כדרך שצורפים כסף, אלא
 88 אצרך אתכם על ידי עניות, מלמד, שחור – שעבר תקדוש ברוך הוא
 89 על כל מדות טובות כדי ליתן אותם לישראל בשביל לתקנם, ולא
 90 מצא אלא עניות, שמתוך עניות באים הם ליראת ה', שהרי אם אין
 91 להם לחם לאכול ובגד ללבוש ושמן לטוך, הם מבקשים רחמים
 92 מהקב"ה. אמר שמואל, ואיתימא – ויש שאומרים כן בשם רב יוסף,
 93 תינינו דאמרי אינשי – זהו שרגילים אנשים לומר, יאה עניותא
 94 ליהודאי, כי פרוזא סומקא לסוסיא חורא – יפה עניות ליהודים,
 95 כרצועה אדומה לטוס לבן.
 96 שנינו במשנה: רבי שמעון בן מנסיא אומר, אי זה הוא מענות לא
 97 יוכל לתקן? זה הפא על הערה והוליד ממנה ממזר וכו'.
 98 מקשה הגמרא: הוליד אין – האם רק כשהוליד מן הערה בן ממזר,
 99 אז הוא נקרא מענות לא יוכל לתקן, אבל אם לא הוליד ממזר לא
 100 נקרא כך, והא תניא בברייתא, רבי שמעון בן מנסיא אומר, גונב
 101 אדם – אדם שגנב, אפשר שיתור גנבו ויגביהו ויתקן, וכן גוזל אדם
 102 – אדם שגזל, אפשר שיתור גזלו ויתקן, אבל הפא על אשת איש
 103 ואסרה לבעלה, נפרד מן העולם והלך לו, כלומר, אינו יכול לתקן
 104 מעשיו בתשובה, שהרי עשה דבר שאי אפשר לתקנו. רבי שמעון
 105 בן יוחי אומר, כשם שאין אדם אומר פקרו – בידקו גמול זה או פקרו
 106 חויר זה אם הם ראוים לקרבן, שהרי הם מקולקלים מתחילתם,
 107 אלא כך אומר אדם, פקרו מלה זה, שהוא ראוי לקרבן, אם נפל בו
 108 מום והתקלקל, כך רק אדם שהיה מתוקן מתחילתו יכול
 109 להתקלקל ולהיקרא מענות. ואי זה הוא שהיה מתוקן ונתעוות, זה
 110 תלמיד חכם שפירש מן התורה. רבי יהודה בן לקיש אומר, כל תלמיד
 111 חכם שפירש מן התורה, עליו הכתוב אומר (משלי כו ח) 'כצפור נודדת
 112 מן קנה בן איש נודד ממקומו', ועוד אומר עליו הכתוב (ירמיהו ב ד),
 113 'מה מצאו אבותיכם כי עול כי רחקו מעלי'. הרי שלרבי שמעון בן
 114 מנסיא גם הבא על אשת איש נקרא מענות לא יוכל לתקן, ומדוע
 115 נקטה המשנה דווקא שהוליד ממנה בן ממזר.
 116 מתרצת הגמרא: לא קשיא, כפא – במשנה מדובר בפי שבא על
 117 אחרת הפנויה, שלא אסרה, ולכן רק אם הוליד ממנה ממזר אינו
 118 יכול לתקן עונו. וכפא – בברייתא מדובר בפי שבא על אשת איש,
 119 ואסרה על בעלה, ואינו יכול לתקן דבר זה אף אם לא הוליד ממנה
 120 ממזר.
 121 תירוץ נוסף: ואי פעית אימא, הא והא – המשנה והברייתא שתיהן
 122 עוסקות באשת איש, ולא קשיא, כפא – במשנה מדובר כשבא עליה

1 שני תשלומין דפסח ראשון הוא. אלא למאן דאמר פסח שני רגל בפני
 2 עצמו הוא, ואינו תשלומין לראשון, לא מצאנו בטומאה תשלומין,
 3 ואי אפשר לתרץ כדברי רבי ירמיה, ואם כן מאי איכא למימר –
 4 כיצד נתרץ את דברי רבי יוחנן.
 5 מתרצת הגמרא תירוץ אחר על הסתירה בדברי רבי יוחנן: אלא
 6 אמר רב פפא, קסבר רבי יוחנן, לילה אינו מחוסר זמן – הלילה
 7 שלפני יום הקרבת הקרבן, אינו נחשב שעדיין לא הגיע זמן
 8 ההקרבה, אלא נחשב שכבר התחייב להקריבו, ורק משום
 9 שעבודת הקרבנות פסולה בלילה צריך לחכות למחר. ולכן נזיר
 10 שנטמא בליל שמיני חייב בקרבן נוסף, שכיון שכבר התחייב
 11 בהקרבת קרבנותיו בתחילת הלילה, הרי שנשלם זמן הטומאה,
 12 והתחילה נזירות חדשה. אבל מי שהיה חיגר בראשון לא התחייב
 13 כלל בקרבן, ולכן אין בו תשלומין.
 14 מקשה הגמרא על תירוץ של רב פפא: ומי – וכי אמר רבי יוחנן הכי
 15 – כך, שלילה אינו מחוסר זמן, והאמר רבי יוחנן לגבי זב שספר
 16 שבעה נקיים וטבל והעריב שבמשו, ועליו להביא קרבן ביום
 17 השמיני, שאם ראה שוב ראייה אחת בלילה שלפני היום השמיני,
 18 ושתים – ושתי ראיות נוספות ביום השמיני, מביא קרבן נוסף על
 19 הראיות הללו, ככל זב שראה שלש ראיות, משום שהן נחשבות
 20 לטומאה חדשה. אבל אם ראה שתים – שתי ראיות בלילה שלפני
 21 היום השמיני, וראייה אחת ביום שלמחרת, אינו מביא קרבן נוסף,
 22 משום ששתי הראיות שראה בלילה אינן נחשבות זיבה חדשה,
 23 אלא המשך לזיבה הראשונה. ומוכיחה הגמרא: ואי סלקא דעתך
 24 דקסבר רבי יוחנן שלילה אינו מחוסר זמן, אם כן אפילו אם ראה
 25 שתים בלילה ואחת ביום, צריך להיות הדין שמיביא קרבן נוסף,
 26 שהרי כבר בתחילת הלילה יצא מהזיבה הראשונה, שכבר התחייב
 27 עליה בקרבן, ושתי הראיות הללו הן טומאה חדשה. אלא בהכרח
 28 שרבי יוחנן סובר שלילה מחוסר זמן, ועדיין לא יצא מהזיבה
 29 הראשונה, שהרי לא התחייב עליה בקרבן, ולכן שתי הראיות
 30 הללו נחשבות כהמשך לטומאה הראשונה.
 31 מתרצת הגמרא: כי קאמר – כשאמר רבי יוחנן דברים אלו בענין
 32 זב, אמרם לרבי – לדעת האומר לילה מחוסר זמן, אך הוא עצמו
 33 סובר שלילה אינו מחוסר זמן, ואפילו ראה את כל השלוש בלילה
 34 מביא קרבן נוסף.
 35 תמזה הגמרא: אם רבי יוחנן אמר זאת רק לרבי האומר לילה
 36 מחוסר זמן, אם כן פשיטא שהראיות שראה בלילה אינן מחייבות
 37 בקרבן נוסף, ומה השמיענו רבי יוחנן.
 38 מתרצת הגמרא: בראה שתים ביום ואחת בלילה, בזה אצמריבא
 39 ליה – הוצרך רבי יוחנן להשמיענו שמתחייב בקרבן נוסף. סלקא
 40 דעתך אמינא שאינו חייב, וכאמרתהא – (כמו הקושיא) דרב שישא
 41 פריה דרב אידי במסכת כריתות (ה), שהקשה, הרי הראייה
 42 הראשונה לא היתה בזמן הראוי לחייבו בטומאה חדשה, כיון
 43 שעדיין לא התחייב בקרבן על הזיבה הראשונה, ולא יצא מידי
 44 הטומאה הראשונה, וכיצד מצטרפת ראייה זו לשתים האחרות.
 45 קא משמע לן – לכן השמיענו רבי יוחנן בדברי רב יוסף שם בגמרא,
 46 שאף על פי כן היא מצטרפת.
 47 שנינו במשנה: עבר הרגל ולא חג, אינו חייב באחריותו, ועל זה נאמר
 48 (קהלת א טו) 'מענות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות'.
 49 הגמרא דנה בביאורו של פסוק זה. שואלת הגמרא: אמר ליה בר
 50 הי להלל, הא – תיבה זו של 'להמנות', 'להמלאות' מופעי ליה –
 51 צריך היה הכתוב לומר 'להמלאות', דהיינו שמי שחיסר מצוה
 52 אחת שוב לא יוכל למלא את אותו החסרון, שהרי על השלמת
 53 חסרון אין נופלת לשון 'מינוי' אלא לשון 'מילוי'.
 54 משיבה הגמרא: אלא, פסוק זה אמור לגבי זה שמנוהו – שקראוהו
 55 חכריו לעשות עמהם דבר מצוה, והוא לא נמנה – לא הלך עמך,
 56 נמצא שחיסר עצמו מאותו מנין, ושוב לא יוכל להימנות עמהם,
 57 מאחר שכבר עשו את המצוה.
 58 תניא נמי הכי – שנינו כן בברייתא כתירוץ זה, מענות לא יוכל
 59 לתקן, זה מי שבפסל קריאת שמע של שחרית או קריאת שמע של
 60 ערבית, או שבפסל תפלה של שחרית או תפלה של ערבית. וחסרון
 61 לא יוכל להמנות, זה מי שגמנו חכריו לדבר מצוה, והוא לא נמנה